

Mesić proti Chorvatsku, rozsudek ze dne 5. 5. 2022 - Ke svobodě projevu v kontextu pomluvy ze strany politika

Stěžovatel: Mesić

Žalovaný stát: Chorvatsko

Číslo stížnosti: 19362/18

Datum: 05.03.2022

Článek Úmluvy: čl. 10
čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: ochrana pověsti, přiměřená lhůta/délka řízení, svoboda projevu/sdělovací prostředky

Český právní řád: Čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod
čl. 17 odst. 1, 2 Listiny základních práv a svobod

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 1/2023

Mesić proti Chorvatsku, rozsudek ze dne 5. 5. 2022

Autorský komentář

Předkládané rozhodnutí neodbočuje svými argumenty od jiných již dříve vydaných a v jeho obsahu uváděných rozhodnutí Soudu týkajících se článku 10 a 6 Úmluvy. Jeho zajímavost lze shledávat pouze v tom, že projednávaná věc se týká střetu zájmu státu na poskytnutí funkční imunity hlavě státu - prezidentovi (viz také rozsudek ze dne 2. 12. 2014, Urechean a Pavlicenco proti Moldavské republice, č. 27756/05 a 41219/07) a advokáta coby osoby „hrající zásadní roli ve výkonu spravedlnosti“, u níž je svobodný výkon povolání nezbytný pro plné uplatňování práva na spravedlivý proces zaručeného článkem 6 Úmluvy (viz rozsudek velkého senátu ze dne 23. 4. 2015, Morice proti Francii, č. 29369/10 a rozsudek ze dne 21. 3. 2002, Nikula proti Finsku, č. 31611/96).

Soud vyjádřil v posuzované věci k danému střetu názor, že „prohlášení vysoce postavených státních úředníků útočící na pověst advokátů a činící z nich terče posměchu s cílem je izolovat a poškodit jejich důvěryhodnost - jako to udělal stěžovatel v projednávané věci - jsou často účinná jako prostředky vyhrožování a bránění právníkům ve výkonu jejich profesních povinností“ (viz bod 109.).

Soud dále konstatoval, že stěžovatel jako prezident, v době, kdy byl ve funkci, mohl vyjádřit svůj názor, že myšlenka, že stojí za pokusem o vraždu a má spojení s organizovaným zločinem, je absurdní. Nebyl však již oprávněn zdiskreditovat osobu, která za tímto názorem stála, a již je jinak

třeba obecně důvěřovat (advokáta), prohlášením používajícím zlehčující a impertinentní výrazy zasahující jeho dobrou pověst (viz bod 101.).

Za podstatný lze považovat i závěr Soudu, „že stěžovatel učinil předmětné prohlášení, když byl prezidentem státu, a tudíž bylo široce distribuováno různými sdělovacími prostředky“. Jeho prohlášení tak mohlo způsobit větší újmu na pověsti advokáta, vůči němuž směřovalo.

Problematika řešená v této předkládané věci je vhodná i pro úvahy o tom, jaké dopady mají prohlášení hlavy státu, postrádají-li důstojnosti a jsou-li vedena ve veřejných médiích o ryze osobních otázkách, případně jsou-li založena na nepodložených a neověřených skutečnostech a poháněná pouze snahou osoby mající jiný názor zdiskreditovat.

(JUDr. Milada Šámalová)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel byl prezidentem Chorvatské republiky v době od 19. 2. 2000 do 18. 2. 2010. Dne 15. 9. 2006 pan Ivan Jurašinić, advokát chorvatského původu, který v té době vykonával praxi v Angers (Francie), jako právní zástupce pana M. T., podal u soudu v Nanterre trestní oznámení na pana M. N. a deset dalších chorvatských státních příslušníků, včetně stěžovatele, v souvislosti se dvěma pokusy o vraždu jeho klienta a jedním pokusem o vydírání zločineckou organizací. Mezi obviněnými byl i pan H. P., který byl v té době v chorvatských médiích vykreslován jako známý mafiánský boss, a byl tak vnímán i širokou veřejností. Podle chorvatských médií byl M. T. bývalým členem chorvatských tajných služeb a obchodníkem se zbraněmi.

Ve vyjádřeních předložených Soudu pan Jurašinić uvedl, že v předmětném trestním oznámení jeho klient tvrdil, že H. P. financoval stěžovatelovu volební kampaň v roce 2000 a uvedl jméno agenta francouzské bezpečnostní služby, který mu o tom poskytl informace. Dne 10. 11. 2006 zveřejnily deníky Novi List a Glas Istre na svých webových stránkách článek, ve kterém informovaly, že pan Jurašinić podal výše uvedené trestní oznámení v souvislosti s pokusy o vraždu svého klienta M. T., ve vztahu k němuž byl stěžovatel uveden jako „jakýsi politický patron objednatel vraždy, kterým je podle trestního oznámení H. P.“. Nic nenasvědčuje tomu, že by přesný obsah trestního oznámení, jak je uveden výše, byl médiím znám. V obou článcích bylo mimo jiné uvedeno, že novináři pana Jurašiniće telefonicky kontaktovali a on potvrdil, že trestní oznámení skutečně bylo podáno, ale že „nechce zacházet do podrobností s vysvětlením, že to stejně není podle francouzského práva dovolené“, dále uvedl, že trestní oznámení podal jménem svého klienta.

Pan Jurašinić ve svém vyjádření před Soudem vysvětlil, proč média věnovala tomuto trestnímu oznámení pozornost, neboť podle jeho názoru byla kontrola sdělovacích prostředků způsobena tím, že na začátku listopadu 2006 jiná politická osobnost, jistý pan I. P., obvinil stěžovatele z pokusu o jeho vraždu poté, co neznámý jedinec hodil dva ruční granáty do jeho domu. Stěžovatel na tiskové konferenci uvedl, že se setkal s H. P. pouze dvakrát v životě „náhodou, mimochodem“, a že „s ním v předmětné době neudržel žádný kontakt“. Toto prohlášení bylo oznámeno na oficiálních stránkách chorvatského prezidenta, na stránkách týdeníku Nacional, v chorvatské radiotelevizi (Hrvatska radiotelevizija - chorvatská veřejnoprávní vysílací společnost) a stránkách chorvatské americké asociace, jakož i chorvatské tiskové agentury HINA. Vzhledem k tomu, že podle chorvatského práva má prezident imunitu vůči trestnímu stíhání, ale nikoli vůči občanskoprávní odpovědnosti, podal dne 22. 1. 2007 pan Jurašinić proti stěžovateli občanskoprávní žalobu pro pomluvu u Městského soudu v Záhřebu (Općinski sud u Zagrebu). Požadoval 70.000 HRK (přibližně 17.570 EUR) jako náhradu nemajetkové újmy.

Pan Jurašinić jako žalobce tvrdil, že stěžovatel využil své funkce prezidenta Chorvatska a

související pozornosti médií k poškození jeho cti a pověsti a jeho profesionální a morální důvěryhodnosti tím nejkřiklavějším způsobem, neboť o něm pronesl, že má psychické problémy. Uvedl, že toto urážlivé prohlášení mu způsobilo intenzivní emocionální strádání ve formě úzkosti, rozrušení, nespavosti, rozhořčení, silného psychického tlaku a neustálého napětí. Rovněž uvedl, že po zveřejnění napadeného prohlášení měl potíže ve své práci a při navazování společenských a profesních kontaktů, protože byl neustále nucen ospravedlňovat své jednání a odpovídat na nepříjemné otázky týkající se stěžovatelova prohlášení. Tvrdil také, že zaznamenal pokles počtu nových klientů. V odpovědi stěžovatel popřel, že by poškodil žalobcovu čest a pověst, a uvedl, že jeho prohlášení nebylo urážlivé a že nebylo jeho úmyslem ho poškodit. Jeho prohlášení spíše představovalo pokus o ironii, pokud jde o nepodložená tvrdá obvinění, která proti němu byla vznesena, a je třeba je chápat v kontextu jeho odpovědi na novinářovu otázku. Napadená část jeho výpovědi byla spíše figurativní řečí (figurativna), a tedy hodnotovým soudem než neoprávněným osobním útokem na žalobce.

Dne 23. 10. 2008 rozhodl Městský soud v Záhřebu ve prospěch žalobce a uložil stěžovateli, aby mu zaplatil 70.000 HRK jako náhradu nemajetkové újmy; dále uložil stěžovateli zaplatit žalobci náklady řízení. Po odvolání stěžovatele však byl tento rozsudek dne 31. 5. 2011 zrušen Krajským soudem v Záhřebu (Županijski sud u Zagrebu) a případ byl vrácen soudu prvního stupně. V novém řízení Městský soud v Záhřebu rozsudkem ze dne 23. 12. 2011 znovu rozhodl ve prospěch žalobce a uložil stěžovateli, aby mu zaplatil 70.000 HRK (přibližně 9.290 EUR); soud rovněž uložil stěžovateli zaplatit žalobci 9.300 HRK (přibližně 1.235 EUR) jako náhradu nákladů řízení. Dne 30. 1. 2012 podal stěžovatel proti prvoinstančnímu rozsudku odvolání. Rozsudkem ze dne 26. 10. 2016 Krajský soud v Záhřebu potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, ale snížil částku odškodnění na 50.000 HRK (přibližně 6.660 EUR) a náklady na 6.057 HRK (přibližně 806 EUR). Stěžovateli bylo uloženo zaplatit tyto částky do patnácti dnů. Stěžovatel dne 23. 12. 2016 podal ústavní stížnost proti rozsudkům civilních soudů pro porušení jeho svobody projevu. Opíral se o článek 38 odst. 1 a 2 chorvatské ústavy a článek 10 Úmluvy. Rozhodnutím ze dne 27. 9. 2017 Ústavní soud Chorvatska (Ustavni sud Republike Hrvatske) prohlásil ústavní stížnost stěžovatele za nepřípustnou, když shledal, že případ nenastoluje ústavní otázku. Toto rozhodnutí bylo doručeno právnímu zástupci stěžovatele dne 20. 10. 2017. V následném exekučním řízení vybrala Finanční agentura dne 23. 7. 2018 z bankovního účtu stěžovatele 129.552,74 HRK (přibližně 17.515 EUR) a převedla je na účet pana Jurašinoviće. Tato částka se skládala z jistiny, kterou bylo stěžovateli uloženo zaplatit rozsudkem Městského soudu v Záhřebu ze dne 23. 12. 2011 (ve znění rozsudku Krajského soudu v Záhřebu ze dne 26. 10. 2016) a ze zákonného úroku z prodlení.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

A. Přijatelnost

(...)

33. Soud opakuje, že urážlivé prohlášení může spadat mimo ochranu svobody projevu za velmi vzácných a výjimečných okolností, kdy jde o svévolné očerňování a jeho jediným záměrem je urážka. Například v případě Rujak, kde stěžovatelova výpověď sestávala zejména z vulgárních a urážlivých projevů, Soud poté, co vytvořil svůj úsudek na základě kontextu těchto prohlášení, rozhodl, že se stěžovatel nesnažil „předat informace nebo myšlenky“, ale že jeho jediným úmyslem bylo urazit. Soud tak prohlásil stěžovatelovu stížnost podle článku 10 Úmluvy za nepřijatelnou jako neslučitelnou *ratione materiae* (viz rozhodnutí ze dne 2. 10. 2012, Rujak proti Chorvatsku, č. 57942/10).

34. Podle názoru Soudu takové okolnosti v projednávané věci neexistují. S přihlédnutím ke

skutkovým zjištěním, za kterých bylo vyjádření stěžovatele učiněno, Soud konstatuje, že stěžovatel chtěl svým prohlášením popřít závažná obvinění vznesená proti němu v trestním oznámení, které jménem svého klienta připravil a podal pan Jurašinić. Nelze tedy říci, že by se stěžovatel nesnažil sdělit žádné informace nebo myšlenky a že jeho jediným záměrem bylo urazit pana Jurašiniće.

35-36. (...)

37. Soud proto poznamenává, že tato stížnost není ani zjevně neopodstatněná ani nepřijatelná z jiných důvodů uvedených v článku 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

B. Hodnocení Soudu

1. Vyjádření procesních stran

(...)

2. Rozhodnutí ve věci samé

(a) Pokud jde o otázku, zda došlo k porušení Úmluvy

75. Soud poznamenává, že v rozsudku ze dne 23. 12. 2011 (který byl změněn rozsudkem Krajského soudu v Záhřebu ze dne 26. 10. 2016) Městský soud v Záhřebu rozhodl, že prohlášení stěžovatele ze dne 10. 11. 2006 způsobilo újmu na pověsti pana Jurašiniće a nařídil stěžovateli, aby mu zaplatil 50.000 HRK (přibližně 6.660 EUR) jako náhradu za vzniklou nemajetkovou újmu, jakož i 6.057 HRK (přibližně 806 EUR) jako náhradu nákladů.

76. S ohledem na své výše uvedené zjištění, že stěžovatel se v projednávané věci může dovolávat článku 10 Úmluvy (viz body 33. a 34. výše), a s ohledem na svou judikaturu (viz například rozsudek ze dne 19. 9. 2013, Stojanović proti Chorvatsku, č. 23160/09, bod 56.), Soud konstatuje, že předmětný rozsudek představoval zásah do stěžovatelova práva na svobodu projevu, jak je zaručeno čl. 10 odst. 1 Úmluvy.

(b) Zákonnost a legitimní cíl

77. Pokud jde o zákonnost uvedeného zásahu, Soud poznamenává, že měl právní základ ve vnitrostátním právu, protože vycházel z příslušných ustanovení zákona. Soud se rovněž domnívá, že dotčené právní předpisy splnily kvalitativní požadavky na dostupnost a předvídatelnost. Zásah do stěžovatelovy svobody projevu byl tudíž „stanoven zákonem“, jak vyžaduje čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

78. Soud rovněž uznává, že zásah sledoval legitimní cíl, neboť měl chránit pověst nebo práva jiných – jmenovitě pověst pana Jurašiniće.

79. Poté, co bylo prokázáno, že zásah do stěžovatelovy svobody projevu v tomto případě byl zákonný a sledoval legitimní cíl, zbývá Soudu pouze otázka, zda byl „nezbytný v demokratické společnosti“.

(c) Nezbytnost v demokratické společnosti

(i) Obecné principy

80. Při určování toho, zda byl zásah do svobody projevu „nezbytný v demokratické společnosti“, je úkolem Soudu prozkoumat rozhodnutí příslušných vnitrostátních orgánů tím, že prozkoumá, zda důvody, které uvedly k ospravedlnění zásahu, byly relevantní a dostatečné. Soud se přitom musí ujistit, že tyto orgány uplatňovaly standardy, které byly v souladu se zásadami obsaženými v článku

10, a spoléhaly na „přijatelné posouzení relevantních skutečností“ (viz mimo jiné rozsudek velkého senátu ze dne 15. 10. 2015, Perinçek proti Švýcarsku, č. 27510/08, bod 196.).

81. Úkolem Soudu není nahrazovat vlastním posouzením skutkového stavu posouzení vnitrostátních soudů a obecně je na těchto soudech, aby hodnotily důkazy, které jim byly předloženy. I když Soud není vázán zjištěními vnitrostátních soudů, za normálních okolností vyžaduje existenci přesvědčivých tvrzení, které ho vedou k tomu, aby se odchýlil od skutkových zjištění, k nimž tyto soudy dospěly (viz například rozsudek ze dne 22. 10. 2009, Europapress Holding d.o.o. proti Chorvatsku, č. 25333/06, bod 62, a Stojanović, citovaný výše, bod 65). Konstatoval, že taková tvrzení existují v případech, kdy rozhodnutí vnitrostátních orgánů nebyla založena na „přijatelném posouzení relevantních skutečností“ (viz například výše uvedený Stojanović, bod 70., a rozsudek ze dne 31. 7. 2007, Chemodurov proti Rusku, č. 72683/01, body 28.-29.).

82. Podle ustálené judikatury Soudu může být při zkoumání toho, zda je v demokratické společnosti potřeba zásahu do svobody projevu v zájmu „ochrany dobré pověsti ... druhých“ nutné, aby zjistil, zda vnitrostátní orgány dosáhly spravedlivé rovnováhy při ochraně dvou hodnot zaručených Úmluvou, které se mohou v určitých případech dostat do vzájemného rozporu, a to na jedné straně svobody projevu, jak je chráněna článkem 10, a na straně druhé práva na respektování soukromého života zakotveného v článku 8.

83. Aby mohl být použit článek 8 Úmluvy, musí útok na pověst osoby dosáhnout určité závažnosti a jeho způsob musí vést k újmě na osobním požívání práva na respektování soukromého života. Soud proto nejprve musí přezkoumat, zda byla využita práva pana Jurašinoviće podle článku 8, aby určil, zda dotčené právo stěžovatele podle článku 10 má být vyváženo s právem pana Jurašinoviće podle článku 8 na ochranu jeho pověsti.

(ii) Aplikace zmíněných principů na projednávanou věc

84. Soud poznamenává, že stěžovatel uvedl, že pan Jurašinović potřebuje psychiatrickou léčbu. Stěžovatel učinil toto prohlášení, když byl prezidentem státu, a bylo široce distribuováno různými sdělovacími prostředky. Proto, bez ohledu na to, zda toto prohlášení mělo být chápáno doslovně nebo metaforicky – což je záležitost, kterou je třeba přezkoumat – Soud uznává, že mohlo nejen poškodit pověst pana Jurašinoviće, ale také vyvolat předsudky vůči němu v jeho profesním i společenském životě. V souladu s tím Soud shledává, že stěžovatelovo prohlášení dosáhlo úrovně závažnosti, která mohla vést k zahrnutí práva pana Jurašinoviće podle článku 8 Úmluvy. Soud se také domnívá, že odkazování na potřebu psychiatrické léčby a její užití jako urážky je neuctivé vůči osobám s duševním onemocněním.

85. Soud dále opakuje, že v případech týkajících se kolize mezi právem na dobrou pověst a právem na svobodu projevu se očekává, že vnitrostátní soudy projednávající stížnosti na pomluvu naleznou rovnováhu mezi těmito dvěma právy (viz výše citovaný Perinçek, body 198–199.), a to v souladu s kritérii stanovenými v judikatuře Soudu týkajícími se tohoto typu případů, která zahrnují:

- zda byl učiněn příspěvek do diskuse o veřejném zájmu,
- proslulost dotyčné osoby,
- jeho předchozí chování,
- obsah, formu a důsledky učiněného prohlášení a
- přísnost uložené sankce (viz rozsudek velkého senátu ze dne 10. 11. 2015, Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii, č. 40454/07, body 82–93.).

86. V případech, jako je tento, mohou být vnitrostátní soudy rovněž požádány, aby zohlednily určitá další kritéria: v tomto případě například postavení stěžovatele jako politika a vysoce postaveného státního úředníka. Na druhou stranu i postavení pana Jurašiniće jako advokáta může být pro výsledek vyvažování dotčených práv důležité.

87. Tam, kde bylo provedeno takové vyvážení, by Soud vyžadoval vážné důvody, aby svým názorem nahradil názor vnitrostátních soudů (viz rozsudek velkého senátu ze dne 16. 6. 2015, Delfi AS proti Estonsku, č. 64569/09, body 138–39.).

88. I když civilní soudy uznaly, že projednávaná věc se týkala dvou protichůdných práv, při svém zkoumání nedokázaly reagovat na relevantní kritéria vyvinutá v judikatuře Soudu (viz bod 85. výše). Místo toho zkoumaly případ pouze z hlediska občanského práva, aniž by vzaly v úvahu jeho ústavní a úmluvou zakotvené aspekty.

89. Z textu jejich rozhodnutí je zřejmé, že soudy nezkoumaly, zda se prohlášení stěžovatele týkalo věci veřejného zájmu, ani nezohlednily kontext, v němž bylo učiněno.

90. Vnitrostátní civilní soudy klasifikovaly stěžovatelovo prohlášení spíše jako faktické prohlášení než jako hodnotový úsudek. Konkrétně tyto soudy omezily svou analýzu na skutečnost, že stěžovatel naznačil, že pan Jurašinić by se měl léčit z duševní choroby nebo poruchy. Podle jejich názoru bylo nepřijatelné, aby kdokoli veřejně prohlašoval, zda by se měl někdo léčit s takovými nemocemi nebo poruchami, protože taková otázka byla výhradně osobní záležitostí každého občana.

91. Z toho tedy vyplývá, že v rozporu s argumentací vlády civilní soudy nezkoumaly požadovanou rovnováhu mezi pověstí pana Jurašiniće a stěžovatelovou svobodou projevu (srovnej výše citovaný Perinček, bod 278.; rozsudek ze dne 4. 4. 2013, Reznik proti Rusku, č. 4977/05, bod 43. a rozsudek ze dne 4. 4. 2017, Milisavljević proti Srbsku, č. 50123/06, bod 38.).

92. Obdobně Ústavní soud nezkoumal případ z ústavněprávního hlediska, ale pouze prohlásil ústavní stížnost stěžovatele za nepřipustnou s tím, že případ nenastoluje žádný ústavněprávní problém.

93. Vzhledem k tomu, že vnitrostátní soudy nepoužily kritéria stanovená judikaturou Soudu pro vyvážení svobody projevu a práva na ochranu pověsti (viz body 85–86. výše), Soud konstatuje, že musí provést požadované vyvážení sám (viz výše citovaný Perinček, bod 279.).

(α) Známost a předchozí chování dotčené osoby

94. Soud má za to, že pan Jurašinić nebyl veřejně známou osobou před tím, než chorvatská média informovala o části obsahu trestního oznámení, a neučinil ani žádné veřejné prohlášení o stěžovateli. Při kontaktu s novináři pouze potvrdil, že trestní oznámení podal v rámci své profesní způsobilosti – totiž jako advokát jednajícím jménem svého klienta, a zdržel se jakýchkoli dalších komentářů.

95. I když není jasné, jak se obsah trestního oznámení dostal do médií, pan Jurašinić popřel, že by tyto informace sdělil.

96. Soud proto souhlasí s vládou, že obvinění, které vyvolalo stěžovatelovo prohlášení, nebylo zveřejněno; ani nebylo určeno pro veřejnost. Stejně tak nelze říci, že by pan Jurašinić vstoupil vědomě do veřejného prostoru.

97. Jeho situaci tak nelze srovnávat se situací osob, které se dobrovolně vystavují veřejné kontrole z titulu své role politiků, veřejně činných osob nebo účastníků veřejné debaty o věci veřejného zájmu, a proto jsou povinny prokázat vyšší míru tolerance, než by se očekávalo od osob veřejně nevystupujících, u nichž jsou přijatelné širší meze kritiky (viz např. *mutatis mutandis*, rozsudek ze

dne 16. 4. 2009, Egeland a Hanseid proti Norsku, č. 34438/04, bod 62.).

(β) Obsah a forma prohlášení a jeho příspěvek k diskusi o veřejném zájmu

98. Jak je uvedeno výše (viz bod 90.), vnitrostátní civilní soudy klasifikovaly stěžovatelovo prohlášení jako faktické prohlášení, nikoli jako hodnotový úsudek. Stručně proto odmítly argument stěžovatele, že jeho prohlášení bylo čistě metaforické, a místo toho jej interpretovaly spíše úzce a přísně doslovně.

99. Nicméně s ohledem na skutečnost, že i pan Jurašinović jej chápal jako tvrdou lékařskou metaforu, Soud nemůže než dospět k závěru, že napadené prohlášení bylo skutečně metaforou a jako takové představovalo čistě hodnotový soud.

100. Podle názoru Soudu je údajná účast prezidenta státu na pokusu o vraždu a/nebo jeho možné spojení s organizovaným zločinem nepochybně věcí veřejného zájmu. Stěžovatel měl právo na takové obvinění odpovědět a bránit se, což uskutečnil nejprve tím, že učinil určitá faktická prohlášení popírající jakékoli spojení s H. P., osobou spojenou s organizovaným zločinem.

101. Stěžovatel nicméně nejenže vyjádřil svůj názor, že myšlenka, že stojí za pokusem o vraždu a má spojení s organizovaným zločinem, je absurdní, ale šel ještě o krok dále a pokusil se zdiskreditovat pana Jurašinoviće jako osobu, které je třeba důvěřovat, prohlášením používajícím zlehčující a impertinentní výrazy. Nic nenasvědčuje tomu, že by stěžovatel nemohl popřít závažná obvinění vznesená proti němu, aniž by použil urážlivé výrazy. Tím, že stěžovatel osobně urazil pana Jurašinoviće, nepřispěl k diskusi o záležitosti veřejného zájmu a překročil meze přijatelné kritiky.

102. Pokud jde o formu prohlášení, Soud opakuje, že stěžovatel učinil předmětné prohlášení, když byl prezidentem státu, a bylo tudíž široce distribuováno různými sdělovacími prostředky. Jeho prohlášení tak mohlo způsobit větší újmu na pověsti pana Jurašinoviće.

(γ) Postavení stěžovatele jako vysoce postaveného státního úředníka a postavení pana Jurašinoviće jako advokáta

103. Pokud jde o vysoce postavené státní úředníky, Soud zdůraznil význam jejich svobody projevu tím, že rozhodl, že v zájmu ochrany jejich svobody projevu při výkonu jejich funkcí a zachování dělby moci ve státě je přijatelné v demokratické společnosti, aby státy poskytovaly funkční imunitu svým hlavám státu (viz rozsudek ze dne 2. 12. 2014, Urechean a Pavlicenco proti Moldavské republice, č. 27756/05 a 41219/07, bod 47.).

104. Na druhé straně Soud rovněž uznal, i když za jiných okolností, že slova pronesená vysoce postavenými státními úředníky, jako je stěžovatel v projednávané věci, obecně mají větší váhu.

105. Soud například v řadě případů zdůraznil důležitost slov volených veřejnými činiteli ve svých prohlášeních týkajících se osob podezřelých z trestného činu předtím, než byly takové osoby souzeny a shledány vinnými. Soud proto shledal porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy kvůli předsudkovým prohlášením učiněným různými vysoce postavenými státními úředníky, jako je prezident státu (viz rozsudek ze dne 8. 4. 2010, Peša proti Chorvatsku, č. 40523/08, body 148–151.), předseda vlády (tamtéž; viz též rozsudek ze dne 15. 10. 2013, Gutsanovi proti Bulharsku, č. 34529/10, body 194–98.), ministr spravedlnosti (viz rozsudek ze dne 24. 5. 2011, Konstas proti Řecku, č. 53466/07, body 43. a 45.) a předseda parlamentu (viz rozsudek ze dne 26. 3. 2002, Butkevičius proti Litvě, č. 48297/99, bod 53.).

106. Stejně tak Soud rovněž usoudil, že některá prohlášení vysoce postavených státních úředníků byla *ipso facto* neslučitelná s pojmem „nezávislý a nestranný soud“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy

(viz rozsudek ze dne 21. 1. 2016, Ivanovski proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii, č. 29908/11, bod 147., který se týkal vyjádření předsedy vlády, a rozsudek ze dne 25. 7. 2002, Sovtransavto Holding proti Ukrajině, č. 48553/99, bod 80., který se týkal mj. alias prohlášení prezidenta).

107. Soud v řadě případů zdůraznil, že advokáti hrají zásadní roli ve výkonu spravedlnosti a že svobodný výkon povolání advokáta je nezbytný pro plné uplatňování základního práva na spravedlivý proces zaručeného článkem 6 Úmluvy (viz rozsudek velkého senátu ze dne 23. 4. 2015, Morice proti Francii, č. 29369/10, body 132-39. a rozsudek ze dne 21. 3. 2002, Nikula proti Finsku, č. 31611/96, bod 45.).

108. Dále pamatuje na výskyt obtěžování, výhrůžek a útoků proti právníkům v mnoha členských státech Rady Evropy. V tomto případě však vnitrostátní soudy stanovily, že stěžovatelovo prohlášení nepředstavovalo hrozbu nedobrovolného psychiatrického uvěznění. Soud nemá důvod toto posouzení zpochybňovat.

109. Domnívá se nicméně, že prohlášení vysoce postavených státních úředníků útočící na pověst advokátů a činící z nich terče posměchu s cílem je izolovat a poškodit jejich důvěryhodnost – jako to udělal stěžovatel v projednávané věci – jsou často účinná jako prostředky vyhrožování a bránění právníkům ve výkonu jejich profesních povinností. Taková prohlášení by mohla mít, jak poznamenali vedlejší účastníci, vážné důsledky pro práva obviněného a právo na přístup k soudu, což jsou základní prvky práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 6 odst. 1 písm. 1 Úmluvy.

110. Konečně, Soud si je vědom skutečnosti, že v době, kdy stěžovatel učinil napadené prohlášení, byl pan Jurašinović ve Francii vázán mlčenlivostí. To mu znemožnilo odpovědět (např. argumentem, že obvinění uvedená v trestním oznámení nebyla absurdní, jak naznačovala stěžovatelova výpověď) a postavilo ho to do ještě nevýhodnějšího postavení vůči stěžovateli, silné veřejné osobě, o něhož kvůli jeho roli prezidenta média projevovala velký zájem.

(6) Důsledky prohlášení a přísnost sankce

111. Částka nemajetkové újmy, kterou bylo stěžovateli uloženo zaplatit, činila 50.000 HRK (přibližně 6.660 EUR). Tato částka představovala například dvě třetiny toho, co chorvatské soudy běžně přiznávají jako náhradu nemajetkové újmy v souvislosti s duševním utrpením způsobeným neoprávněnou smrtí sourozence (viz pokyny Nejvyššího soudu uvedené v rozsudku ze dne 18. 7. 2013, Klauz proti Chorvatsku, č. 28963/10, bod 31.).

112. I když se tedy výše této kompenzace může zdát značná, Soud opakuje svá výše uvedená zjištění, že a) slova pronesená vysoce postavenými státními úředníky mají větší váhu (viz body 104-105. výše), a v důsledku toho jejich prohlášení, které poškozují pověst ostatních, způsobují větší škodu, a že b) prohlášení stěžovatele, na které pan Jurašinović nemohl reagovat, bylo široce distribuováno různými sdělovacími prostředky.

113. Krom toho, jak bylo prokázáno výše (viz bod 109.), prohlášení stěžovatele nejen poškozovalo pověst pana Jurašinoviće, ale mohlo mít také „mrazivý“, odrazující účinek na jeho výkon pracovních povinností advokáta. Přiznání náhrady škody v projednávané věci tedy bylo i přes svou velikost přiměřenou sankcí k neutralizaci tohoto mrazivého účinku a je přiměřené legitimnímu cíli ochrany pověsti pana Jurašinoviće.

(iii) Závěr

114. S ohledem na všechny výše uvedené úvahy dospěl Soud k závěru, že zásah do svobody projevu stěžovatele byl „nezbytný v demokratické společnosti“ pro ochranu pověsti pana Jurašinoviće a pro

zamezení „mrazivého efektu“ při plnění jeho profesních povinností jakožto advokáta.

115. V tomto případě tedy nedošlo k porušení článku 10 Úmluvy.

II. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODSTAVCE 1 ÚMLUVY

116. Stěžovatel uvedl, že délka občanskoprávního řízení byla neslučitelná s požadavkem „přiměřené doby“ stanoveným v článku 6 odst. 1 Úmluvy, který zní takto:

“Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla ... v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem...”

A. Přijatelnost

(...)

120. Soud poznamenává, že stěžovatel ve své stížnosti k Soudu formuloval svou námitku na nepřiměřenou délku řízení takto:

„... stěžovatel poukazuje na to, že soud druhého stupně při rozhodování o odvolání stěžovatele proti rozsudku soudu prvního stupně nevynesl rozsudek v přiměřené lhůtě, a proto se stěžovatel domnívá, že bylo porušeno jeho právo na projednání případu v přiměřené lhůtě...”

Stěžovatel konkrétně podal odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně dne 27. 1. 2012 a soud druhého stupně rozhodl až dne 26. 10. 2016. Z toho vyplývá, že řízení ve druhém stupni trvalo téměř pět let. Celé řízení trvalo téměř deset let, což vzhledem k tomu, že případ nebyl rozsáhlý ani složitý, není opodstatněné.”

121. Soud proto považuje za evidentní, že stěžovatel od počátku brojil proti celkové době občanskoprávního řízení, přičemž zvláštní důraz kladl na délku řízení před krajským soudem. Zopakoval svou stížnost ve svém vyjádření, přičemž se rozumí, že stěžovatelé mohou následně objasnit nebo upřesnit svá původní podání a že Soud musí vzít v úvahu nejen formulář návrhu, ale i celý jejich návrh v průběhu řízení, které mu předchází, což může odstranit případné počáteční opomenutí nebo nejasnosti (viz např. rozsudek velkého senátu ze dne 20. 3. 2018, Radomilja a ostatní proti Chorvatsku, č. 37685/10 a 22768/12, bod 129.).

122. Soud opakuje, že v období od 29. 12. 2005 do 13. 3. 2013 byla žádost na ochranu práva na projednání věci v přiměřené lhůtě podle zákona o soudech z roku 2005 považována za účinný opravný prostředek podle článku 13 Úmluvy. To také znamenalo, že musel být vyčerpán pro účely článku 35 odst. 1 předtím, než byly u Soudu předloženy jakékoli stížnosti na nepřiměřenou délku soudního řízení (viz rozsudek ze dne 28. 1. 2010, Pavić proti Chorvatsku, č. 21846/08, bod 36., a rozsudek ze dne 30. 7. 2020, Mirjana Marić proti Chorvatsku, č. 9849/15, bod 37.).

123. V projednávané věci stěžovatel nepoužil tento opravný prostředek – který byl účinný i dostupný – ke stížnosti na nepřiměřenou délku řízení. Do 13. 3. 2013 toto řízení trvalo již šest let a téměř dva měsíce na dvou úrovních jurisdikce, což lze považovat za nepřiměřené.

124. S ohledem na judikaturu Soudu (viz *mutatis mutandis*, Mirjana Marić, citované výše, body 69–70.) z toho vyplývá, že tato stížnost, pokud se týká období před 13. 3. 2013, je nepřijatelná podle článku 35 odst. 1 Úmluvy pro nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků, a musí být zamítnuta podle článku 35 odst. 4.

125. Zbývá přezkoumat období mezi 14. 3. 2013 a 20. 10. 2017 (kdy bylo rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2017 doručeno zástupci stěžovatele), v němž řízení trvalo čtyři roky a přibližně sedm měsíců na dvou úrovních jurisdikce.

126. Soud poznamenává, že v rozsahu, v jakém se stěžovatelova stížnost na délku řízení dotýká tohoto období, není ani zjevně neopodstatněná ani nepřijatelná z žádných jiných důvodů uvedených v článku 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

B. Hodnocení soudu

127. Soud opakuje, že přiměřenost délky řízení musí být posouzena s ohledem na okolnosti daného případu a s odkazem na tato kritéria: složitost případu, chování stěžovatele, postup příslušných orgánů a co bylo pro stěžovatele ve sporu v sázce (viz mezi mnoha jinými rozsudek velkého senátu ze dne 27. 6. 2000, Frydlander proti Francii, č. 30979/96, bod 43.).

128. Po přezkoumání všech materiálů, které mu byly předloženy, má Soud za to, že vláda nepředložila žádnou skutečnost nebo argument, který by mohl odůvodnit délku občanskoprávního řízení v projednávané věci.

129. V relevantním období (viz bod 125. výše) nedošlo k žádnému zpoždění přičitatelnému stěžovateli. Řízení probíhalo před odvolacím soudem a Ústavním soudem a nekonalo se žádné jednání. Průtahy v tomto období byly způsobeny především orgány, protože odvolacímu soudu trvalo tři roky a přibližně sedm a půl měsíce, než rozhodl o odvolání stěžovatele.

130. S ohledem na judikaturu zmíněnou v této věci (viz např. Mirjana Marić, citovaný výše, bod 71. a 90–91.) jsou předchozí úvahy dostatečné k tomu, aby Soud mohl dospět k závěru, že v projednávané věci byla délka řízení nepřiměřená a nesplňovala požadavek „přiměřené lhůty“.

131. V souladu s tím došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy.

III. APLIKACE ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

132. Článek 41 Úmluvy zní:

“Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.”

A. Nemajetková újma a náklady řízení

133. Pokud jde o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, stěžovatel požadoval 15.000 EUR, aniž by vznesl samostatné nároky na majetkovou škodu, nemajetkovou újmu a náklady řízení.

134. Vláda zpochybnila stěžovatelův nárok poukazem na to, že neupřesnil, zda a v jakém rozsahu se týká majetkové škody, nemajetkové újmy a/nebo nákladů řízení. Vláda proto požádala Soud, aby nepřiznal žádnou částku jako spravedlivé zadostiučinění.

135. Soud opakuje, že stěžovatel, který si přeje získat spravedlivé zadostiučinění, musí v tomto smyslu vznést konkrétní nárok (§ 60 odst. 1 jednacího řádu Soudu); nárok z titulu nemajetkové újmy však není třeba vyčíslovat ani odůvodňovat. To mimo jiné znamená, že stěžovatel by měl vznést samostatné nároky na majetkovou škodu, nemajetkovou újmu a náklady řízení.

136. Soud se domnívá, že stěžovatel musel utrpět nemajetkovou újmu v důsledku porušení jeho práva na projednání věci v přiměřené lhůtě. Soud mu na spravedlivém základě přiznává 2.000 EUR z titulu nemajetkové újmy plus veškeré daně, které mohou být z této částky účtovány.

137. Na druhou stranu, pokud se jeho nárok na spravedlivé zadostiučinění týká majetkové škody a nákladů řízení, Soud jej zamítá, protože stěžovatel nesplnil požadavky uvedené v § 61 jednacího řádu

Soudu.

B. Úroková sazba

138. Soud považuje za vhodné, aby výchozí úroková sazba byla založena na sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky, ke které by měly být připočteny tři procentní body.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud:

1. *Prohlašuje* stížnost ohledně svobody projevu a nepřiměřené délky řízení v období od 14. 3. 2013 za přijatelnou a zbytek stížnosti za nepřijatelný;

2. *Rozhoduje*, že nedošlo k porušení článku 10 Úmluvy;

3. *Rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;

4. *Rozhoduje*,

(a) že žalovaný stát má zaplatit stěžovateli do tří měsíců ode dne nabytí právní moci rozsudku v souladu s článkem 44 odst. 2 Úmluvy 2.000 EUR, včetně případné daně, z titulu nemajetkové újmy, převedených na měnu žalovaného státu v kurzu panujícím ke dni rozhodnutí;

(b) že od uplynutí výše uvedené lhůty tři měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;

5. *Zamítá* zbytek nároku stěžovatele na spravedlivé zadostiučinění.

(zpracoval Mgr. Josef Zelinka)